

ФАКУЛТЕТ ЗА ЗЕМЈОДЕЛСКИ НАУКИ И ХРАНА - СКОПЈЕ

Предмет: Аграрна политика; 3+2+2; 6 (шест) кредити

**ЗАЕДНИЧКА ЗЕМЈОДЕЛСКА
ПОЛИТИКА (ЗЗП), НА ЕУ И
УСОГЛАСУВАЊЕ НА ЗЕМЈОДЕЛСКАТА
ПОЛИТИКА НА РМ СО ЗЗП**

Проф. д-р Драги Димитриевски

Мотивација

- ▶ **Што е Европска Унија?**
- ▶ **Цели и вредности;**
- ▶ **Историјат на создавање;**
- ▶ **Единствени политики;**
- ▶ **Институции;**
 - ▶ Директорат за земјоделство – DG Agriculture
- ▶ **Заедничка Земјоделска Политика (ЗЗП);**
 - ▶ Историјат
 - ▶ Цели
 - ▶ Развој на ЗЗП
 - ▶ Иден развој
- ▶ **Процес на прилагодување на македонската земјоделска политика кон ЗЗП**

Европската Унија

▶ **Што е Европска Унија?**

- ▶ Единствена економска и политичка унија на 28 европски земји.
- ▶ Не постои друга таква организација во светот.
- ▶ Комплесен збир од институции, формални и неформални правила и норми.
- ▶ ЕУ институциите добиваат на важност во споредба со институциите на државите членки.
- ▶ Донесувачи на одлуки на национално ниво и на повеќе нивоа.
- ▶ Различно ниво на преговарања и прилагодувања на интереси.

Европска Унија - Статус

- ▶ **Европската Унија (ЕУ) е меѓувладина и наднационалана унија на 28 земји членки.**
- ▶ **Името ЕУ е утврдено во 1992 година со Договорот за Европска Унија (Договор од Маастрихт).**
- ▶ **Многу од одликите на ЕУ постоеле и пред тој период преку повеќе претходни врски, кои датираат од 1951.**
- ▶ **Земјите членки имаат пренесено значителен суверенитет, повеќе од било која не-суверена регионална организација.**
 - ▶ Во одредени области ЕУ почнува да се здобива со одлики на федерација или конфедерација.
 - ▶ Сепак, во однос на правото, земјите членки остануваат господари на договорите, што значи дека Унијата нема моќ да пренесе дополнителна власт без нивна согласност преку понатамошни меѓународни договори.
 - ▶ Во многу области земји членки релативно малку се имаат откажано од националниот суверенитет, особено во клучни области од национален интерес како што се надворешните односи и одбраната.
 - ▶ Поради оваа единствена структура наједноставно е да се класифицира Европската Унија како *sui generis* (единствен), ентитет и да се остави на тоа.

Европската Унија - цели

► **Европската унија ги има следните цели:**

- Промовирање на мир, сопствени вредности и благосостојба на своите граѓани;
- Гарантирање на слободата, сигурноста и правдата без внатрешни граници;
- Одржлив развој врз основа на рамномерен стопански раст и стабилност на цените, високо конкурентно пазарно стопанство со полна запосленост и општествен развој со заштита на животната средина;
- Борба против социјална неправда и дискриминација;
- Промоција на научниот и технолошкиот развој;
- Зајакнување на економската, социјалната и територијалната кохезија и солидарност помеѓу државите членки;
- Почитување на богатата културна и јазична разноликост;
- Воспоставување на економска и монетарна унија со валута - Евро

Европската Унија - вредности

- ▶ *Државите членки ги делат вредностите на ЕУ. Вредностите се составен дел од европскиот начин на живот:*
 - ▶ **Човечкото достоинство е неповредливо.** Претставува темелно право кое мора да се почитува и заштитува.
 - ▶ **Слобода.** Слобода на движење и престој внатре во Унијата. Индивидуални слободи како што се почитување на приватниот живот, слобода на мислење, вероисповед, собир, изразување и информирање, кои се заштитени со ЕУ Повелбата за темелните права;
 - ▶ **Демократија.** Функционирањето на ЕУ се темели на претставничка демократија.
 - ▶ **Еднаквост.** Се однесува на еднакви права на сите граѓани пред Законот. Начело на рамноправност на мажите и жените.
 - ▶ **Владеење на правото.** ЕУ се темели на владеење на правото.
 - ▶ **Човекови права.** Заштитени со Повелбата на ЕУ за темелни права. Слобода од дискриминирање по пол, раса или етникум, вера, уверување, индивидуалност, возраст, сексуална ориентација, заштита на лични податоци, и право на пристап до правосудството;
- ▶ *Целите и вредностите се темел на ЕУ и се содржани во Лисабонскиот договор и Повелбата на ЕУ за темелните права.*
- ▶ *За промоција на мирот, помирувањето, демократијата и човечките права во Европа, ЕУ во 2012 год. Ја добива Нобеловата награда за мир.*

Европска Унија - Историја

- ▶ **Историски корени на Европската идеја за Обединета Европа:**
 - ▶ Антички филозофи (Аристотел);
 - ▶ Римска Империја;
 - ▶ Франкската Империја на Карло Велики и Светата Римска Империја.
 - ▶ Царинската унија во 1800-тите под Наполеон.
 - ▶ Воено покорување на нации против нивна желба, кое води до нестабилност;
 - ▶ Мирно обединување преку соработка и еднаквост на членство беше направено од пацифистот Виктор Иго во 1851
- ▶ **Катастрофите од Првата и Втората Светска Војна доведоа до првите институционални предлози и чекори, (водени од одлучноста повторно да се изгради Европа и да се елиминира можноста за друга војна).**

Европска Унија - Историја

- ▶ 1951: Формирање на Европска заедница за јаглен и челик од 6 земји (Западна Германија, Франција, Италија и Бенелукс)
- ▶ 1957: Римски договор за формирање на заеднички пазар (ЕЕЗ)
- ▶ 1973: Проширување на заедницата на 9 членки и развој на заеднички политики (Данска, Ирска и Велика Британија)
- ▶ 1979: Први непосредни избори за Европскиот парламент
- ▶ 1981: Медитеранско проширување (Грција, а Шпанија и Португалија во 1986)
- ▶ 1993: Организирање на единствен пазар
- ▶ 1993: Договор од Maastricht – Формирање на ЕУ
- ▶ 1995: Проширување на 15 членки (Австрија, Финска и Шведска);
- ▶ 2002: Монетарна Унија и воведување на Euro
- ▶ 2004: Големото проширување со 10 земји

Европска Унија - Историја

9 May 1950, French Foreign Minister Robert Schuman first publicly put forward the ideas that led to the European Union. So 9 May is celebrated as the EU's birthday.

Европска Унија - Историја

- ▶ **Формирање на Европска заедница за Јаглен и Челик од (Западна) Германија, Франција, Италија и Бенелукс земјите. Ова беше постигнато со Парискиот Договор, потпишан во април, 1951 година, и стапи на сила во јули, 1952 година.**
- ▶ **Првата целосна царинска унија првично беше позната како Европска Економска Заедница:**
 - ▶ Основана со Римскиот Договор во 1957 година и имплементирана на 1 јануари 1958 година.
- ▶ **Ова подоцна се смени на Европска Зедница која е сега „првиот столб“ на Европската Унија создадена со Договорот од Мастрихт.**
- ▶ **ЕУ еволуираше од трговско тело во економско и политичко партнерство.**

Европска Унија – единствен пазар

- ▶ **Многу од политиките на ЕУ се однесуваат на развојот и одржувањето на ефективен **единствен пазар**.**
- ▶ **Значителни напори се направени за да се создадат хармонизирани стандарди создадени за да донесат економска корист преку создавањето на поголеми, поефикасни пазари.**
- ▶ **Внатрешни политики**
 - ▶ Слободна трговија на производи и услуги меѓу Земјите членки.
 - ▶ Заеднички закон за конкурентност на ЕУ кој ги контролира анти-конкурентните активности на компании и Земји Членки (преку режимот за Државна Помош).
 - ▶ Шенгенскиот Договор дозволи отстранување на внатрешни гранични контроли и хармонизација на надворешни контроли меѓу Земјите Членки.
 - ▶ Слобода за жителите на нејзините Земји Членки да живеат и работат било каде во ЕУ.
 - ▶ Слободно движење на капитал меѓу Земјите Членки.
 - ▶ Евروزона, област со единствена валута со еврото и Монетарна Унија.

Европска Унија – заеднички политики

- ▶ **Заедничка Земјоделска Политика (ЗЗП) – Common Agricultural Policy (CAP)**
- ▶ Заеднички систем за индиректно одданочување, ДДВ, како и заеднички царински служби и акцизи на различни производи.
- ▶ Финансирањето на развојот на сиримашни региони — фондови за структура и кохезија, како и финансиска помош за вонредна состојба - фонд за солидарност.
- ▶ **Надворешни политики и Воена сила**
- ▶ **Заеднички надворешен царински тарифен систем, заедничка позиција во преговорите на меѓнародната трговија.**
- ▶ Финансирање на програми во земјите кандидати и други земји од Источна Европа, како и помош за многу земји во развој, преку програми како што се Phare, TACIS, ISPA, **IPA**;
- ▶ Основањето на заедница за енергија со единствен пазар преку Договорот на Југо-Источна Европа за Заедницата на Енергија.
- ▶ Основањето на единствен пазар за воздухопловна зона.
- ▶ Основањето на Европска Агенција за Одбрана.

Европска Унија – Заеднички политики

► **Соработка и хармонизација на други области**

- Слобода за државјани на ЕУ да гласаат локалните владини избори и на изборите за Европски Парламент во секоја земја членка.
- Соработка во работи поврзани со криминал, вклучувајќи заедничко разузнавање, спогодба на заедничка дефиниција за криминални прекршоци.
- Заедничка надворешна политика
- Заедничка безбедносна политика.
- Заедничка политика за азил и имиграција.
- Заедничко финансирање на истражувања, преку Рамковни Програми за Истражување и Развој на Технологија.

Институции во ЕУ

граѓански
услуги/
извршна
функција

Комисија <http://europa.eu.int/comm/>

извршна
функција/
легислатива

Совет <http://ue.eu.int>

легислатива

Парламент
<http://www.europarl.eu.int/>

судство

Суд <http://curia.eu.int/>

Европски Совет

- ▶ **Европскиот Совет се состои од шефови на држави или влади, претседател на Европскиот Совет и претседател на Комисијата.**
 - ▶ Оваа институција е различна од **Советот на ЕУ** и Советот на Европа (неповрзани меѓународни организации).
 - ▶ Претседателот на Европскиот Совет, во моментот **Donald Tusk**. Неговата примарна одговорност е подготвување и водење на состаноците на Советот.
- ▶ **Дискусија и одлуки во врска со клучни прашања и насоки на ЕУ:**
 - ▶ Пр.: проширување, воведување на евро, буџет, договори.
 - ▶ Институција со силна политичка моќ.
- ▶ **Вообичаено, во просек се одржуваат четири/пет Европски Совети годишно.**
- ▶ **Земјоделството е често прашање на агендата:**
 - ▶ Финансиски аспекти; Проширување

Совет (на Европска Унија)

- ▶ **Главната правна институција на ЕУ. Составена е од министрите на владите од секоја земја, членка на ЕУ. Најчесто се нарекува само „Совет“ или „Совет на министри“.**
- ▶ **Претседател на Советот е Министер од државата којашто во моментот претседава со Советот на Европска Унија.**
 - ▶ Лидери на ЕУ за време на претседателството (6 месеци)
 - ▶ Поставување на агенда, свикување и водење на состаноците, важна улога!
 - ▶ Огромна одговорност и товар за земјите членки
 - ▶ Обврзани со интересите на ЕУ; сепак, националните интереси се важни
 - ▶ **Работни јазици** на советот се англиски, француски и германски јазик.
- ▶ **Легални (правни) и политички одлуки се носат по предлог на Комисијата.**

Совет - Земјоделство

- ▶ **Месечни обврски за министрите за земјоделство на земјите членки**
- ▶ **„Маратонски состаноци“**
 - ▶ во врска со поставување на политиката(институционани цени, реформи на ЗЗП)
 - ▶ „клубска атмосфера“
 - ▶ За многу политички, ментални и интересни односи
 - ▶ Независни одлуки (неконтролирани од други членови на владата)
 - ▶ Моќта на големиот буџет на ЗЗП
 - ▶ Значајна улога на претседателството (различна ефикасност на одговорните министри)!
- ▶ **Советот со години беше воден од Француско-Германско партнерство.**
 - ▶ Конзерватизмот и протекционизмот како главна идеологија
 - ▶ Голем број на министри гледаат на Советот како на средство за поддршка на нивните земјоделци: да се вратат од состанок со полна торба пари

Европска Комисија (ЕС)

- ▶ ЕС е **извршно** тело на ЕУ. Има моќ на иницијатива.
- ▶ Голем број на паралели со правилата на националната влада. Нејзината примарни улога е:
 - ▶ **да предложува и имплементира легислатива**
 - ▶ Само Комисијата има авторитативно право да *иницира* легислатива
 - ▶ Комисијата преговара во име на ЕУ, во врска со меѓународни трговски договори (**Светската трговска организација**) и други меѓународни договори.
- ▶ Се состои од 28 комесари, еден од секоја земја членка, поддржани од административно тело од неколку илјади државни службеници поделени во оддели наречени **Генерални (општи) Директорати (DG)**.

Европска Комисија- комесари

- ▶ **Претседателот е најискусно политичко лице.**
- ▶ **Останатите комесари се поставени од земјите членки во договор со претседателот, којшто мора да ја определи улогата на секој комесар.**
- ▶ **Комисијата работи на највисоко техничко ниво, но делува политички.**
 - ▶ Комесарот е одговорен за одделни делови на политиката на ЕУ (земјоделство).
 - ▶ Активности: надгледување на ситуација, изготвување на нацрт легислатива на комисијата и политичките предлози, мониторирање на административната работа
 - ▶ Одлуките се носат на состаноци на комисијата (Колегиуми), во согласност со принципот на мнозинство.

Европска Комисија – Директорат за земјоделство (DG Agriculture)

▶ **Земјоделски комесар**

- ▶ Значајно влијание врз одлуките и процесот на одлучување, особено од страна на историски лица (Mansholt, MacSharry, Fischler).
- ▶ Лобирања за земјоделците? Лобирања за заштита на ЗЗП, како и за реформи. Барање на заеднички позиции.

▶ **Генерален (општ) директорат за земјоделство (DG Agri)**

- ▶ Втор најголем директорат
- ▶ Директоратот главно е под влијание на поголемите земји членки (F, Sp, D).
- ▶ Францускиот е неформално работниот јазик, затоа вообичаено има лице од т.н. “романски (романска група на јазици)” на земји членки.
- ▶ Силна аналитичка и стратешка работа (стратегии, анализи).

Европски парламент (ЕР)

- ▶ ***ЕР е парламентарно тело на ЕУ, директно избран од граѓаните на ЕУ, на секои пет години.***
 - ▶ Заедно со Советот, ЕР ја претставува правната рамка на институциите на Унијата: горниот и долниот дом на дводомниот правен систем.
 - ▶ ЕР не може да иницира легислатива, но може да дава амандмани или вето...
 - ▶ ЕР исто така е супевизија на Комисијата. Во случај парламентот да прифати предлог за гласање доверба, целата комисија треба да отстапи.
 - ▶ Има право да го контролира и буџетот на ЕУ.
 - ▶ Правната моќ на ЕР се зголемува со промените во последните Договори.
 - ▶ Состаноци на две локации: Стразбург и Брисел.
- ▶ ***ЕР се состои од неколку Комисии***
 - ▶ **Комисијата за земјоделство и рурален развој** многу пати има различно мислење во однос на советот и/или ја поддржува Комисијата.

Заедничка земјоделска политика (ЗЗП)

▶ **Заедничка земјоделска политика (ЗЗП) - Common Agricultural Policy (CAP):**

- ▶ Една од неколкуте комплексни политики кои се извршуваат само на ниво на ЕУ
- ▶ По пристапувањето во ЕУ е крајот на националниот суверенитет во земјоделската политика
- ▶ Комбинација од силна внатрешна конкуренција, делумна заштита на границите, и големи буџетски средства
- ▶ 40 години на специфичен развој
- ▶ Повеќе од 30% од актуелниот буџет на ЕУ
- ▶ 75 % од годишните правни текстови

Историски корени

- ▶ ***Поддршка за земјоделството – традиција пред ЕЗ/ЕУ:***
 - ▶ Германија: повисоки тарифи уште од 19-ти век
 - ▶ Одговор на зголемувањето на меѓународната трговија (евтин увоз на житарици од САД)
 - ▶ Зголемување на побарувачката од растечката градска популација
 - ▶ Франција го следеше и како аграрен извозник разви екстензивен заштитнички пристап
 - ▶ Филијали за извоз, интервенции на пазарот, централна администрација
 - ▶ Велика Британија го сочува либералниот став, Холандија и Данска го реструктурираа земјоделството (модерна технологија во сточарството, технолошки развој)
 - ▶ Важност на обезбедување со храна во кризни ситуации (1-ва и 2-ра Светска војна, “Големата рецесија”, “Студената војна”)

Цели на 33П

▶ ***Римскиот Договор (1958) – Цели:***

- ▶ Зголемување на продуктивноста
- ▶ Доход за руралните жители/фармери
- ▶ Стабилизација на пазарот
- ▶ Обезбеденост со храна (независност)
- ▶ Прикладни цени за потрошувачите

Целите остануваат непроменети досега!

▶ ***Конфликти помеѓу целите***

Цели на аграрната политика на РМ

- ▶ **Целта е дефинирана во Законот за земјоделство и рурален развој (ЗЗРР)**
 - ▶ **Целите на националната земјоделската политика на Република Македонија се насочени кон:**
 - ▶ обезбедување на стабилно производство на квалитетна и поевтина храна и обезбедување на населението со доволни количини храна,
 - ▶ зголемување на конкурентната способност на земјоделството,
 - ▶ обезбедување на стабилно ниво на доход на земјоделското стопанство,
 - ▶ одржлив развој на руралните подрачја и
 - ▶ оптимално искористување на природните ресурси со почитување на начелата за заштита на природата и животната средина.
 - ▶ **Целите не се разликуваат од целите на CAP**
-

Пресвртници во САР

- I. Оддржување на цени (1962-1983)***
- II. Поддршка на инпути (1984-1992)***
- III. Директни плаќања (1993-2004/6)***
- IV. Одвојување на директните
плаќања од типот на
производство (единствени
производно неврзани плаќања)
(2005/7-2013)***

Национални интереси во земјоделството

▶ *Зависат од:*

- ▶ Општа позиција на нето буџетот во однос на ЕУ:
 - ▶ Нето плаќачи: D, Ni, UK, It, Swe, B
 - ▶ Неутрална позиција: A, Lux, F, Fin, DK
 - ▶ Нето примачи (корисници): Ir, Por, Sp, Gr, новите ЗЧ
- ▶ Моќ на националните фармерски организации и влијанието на руралните гласови на државните избори
 - ▶ Многу јаки: F, D, B, Lux, Irl, Sp,
- ▶ Моќ на аграрната бирократија:
 - ▶ Многу јака: F
- ▶ Општа економска важност на земјоделството:
 - ▶ Многу јаки: F, Ni, Dk, Irl, Pol, Hun

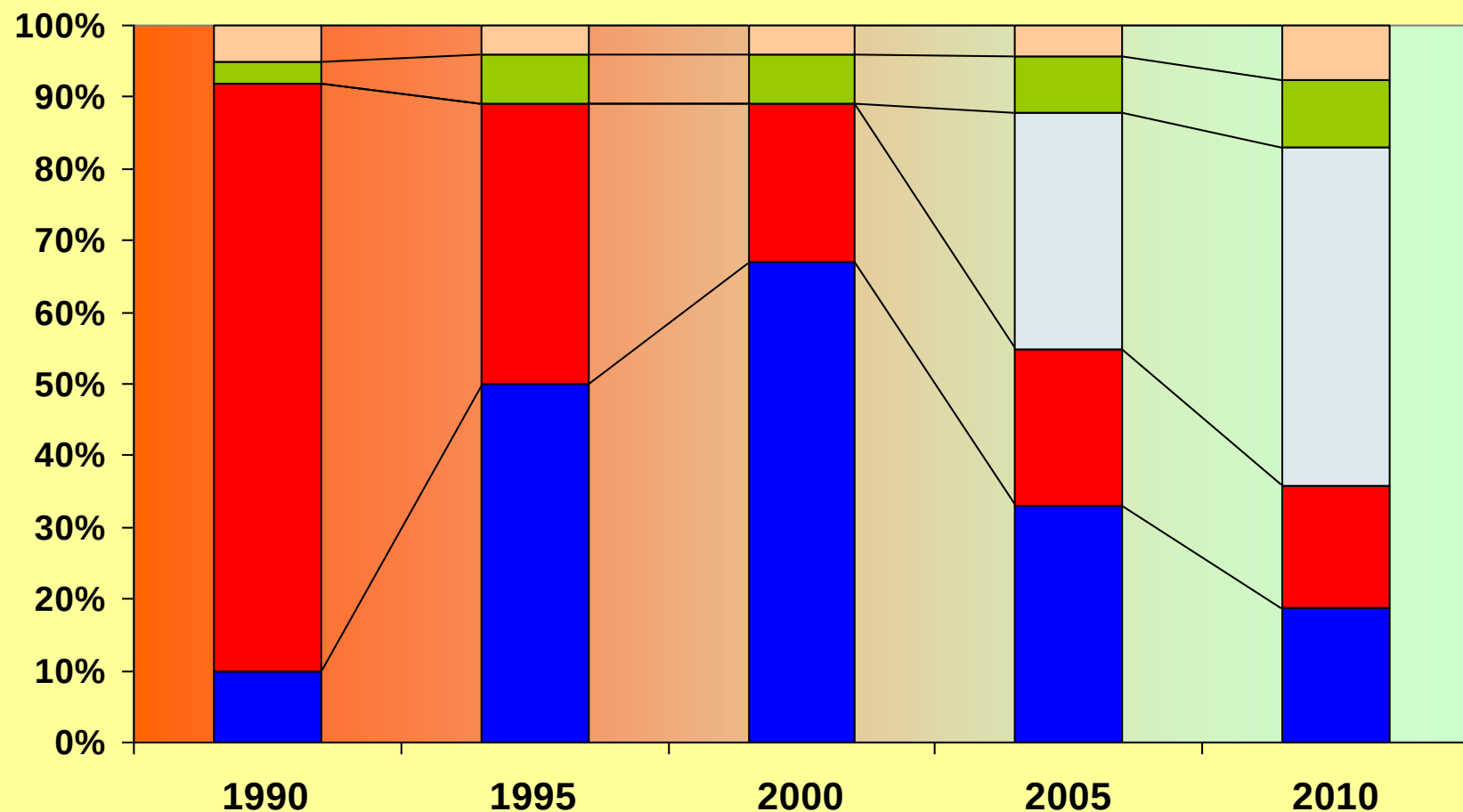
Национални Интереси за САР

- ▶ **4 зема членки ориентирани кон реформи (анти-САР)**
 - ▶ GB (цени, буџет)
 - ▶ Dk, Ni (буџет, ефикасни производители)
 - ▶ Swe (буџет, либерална ориентација)
- ▶ **7 конзервативни (про-САР)**
 - ▶ F (буџет, политика на моќ, интереси на фармите, пазар)
 - ▶ Irl (извоз, буџет),
 - ▶ B, Lux (интереси на фармите)
 - ▶ Sp, Por, Gr (буџет)
- ▶ **4 со позиции кои се менуваат (менталитет кој се менува)**
 - ▶ D (буџет, потрошувачи)
 - ▶ A, Fin (про-реформа, но за буџет)
 - ▶ It (нестабилни и не-стратешки влади)
- ▶ **Новите Земји Членки?**

Иднината на САР

- ▶ **Либерализација на пазарот:**
 - ▶ укинување на извозните субвенции;
 - ▶ значајно намалување на заштитата од увоз;
 - ▶ практично крај на интервенциите на пазарот и на мерките за управување со ресурси;
 - ▶ мерки за управување со ризик (природни, пазарни ...);
- ▶ **Единствени плаќања по региони**
- ▶ **Денационализација на политиката (главна улога имаат земјите членки)?**
- ▶ **Поврзување на директните плаќања со политиката за развој на рурални средини?**
- ▶ **Развој на руралните средини клучен во аграрната политика**
- ▶ **Намалување на буџетските ресурси**

Табела: Удели на различни инструменти во аграрниот буџет на ЕУ

■ Direct payments

■ Price support instr.

■ Historical entitlements

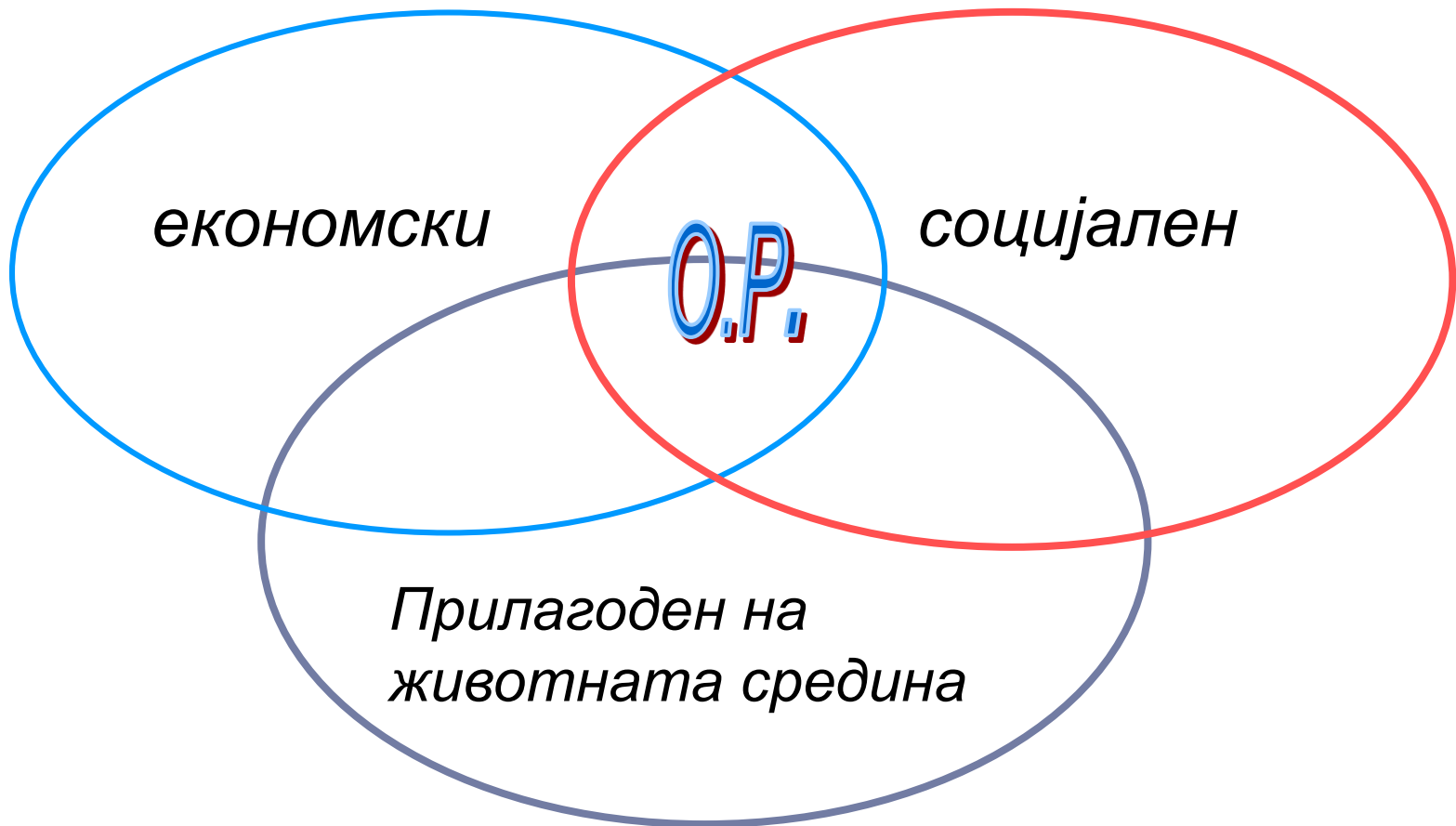
■ Environmental payments

■ Agr. structural support

Европски модел во земјоделството

- ▶ **Со САР реформите во 90-тите се разви нов начин на размислување во политиката (главно од страна на Комисијата). Различни изрази, а исто значење:**
 - ▶ Европски модел во земјоделството
 - ▶ Одржливо земјоделство
 - ▶ Еко-социјален концепт на земјоделската политика
 - ▶ Мулти-функционалност на земјоделството.
- ▶ **Земјоделството, покрај економската добивка, обезбедува и бенефиции надвор од него, поврзани со животната средина, пејзажот, руралниот развој, социјалната структура.**
- ▶ **Екстерналии (The theory of externalities):**
 - ▶ Во економијата, **надворешниот ефект** е несакан ефект од една активност која има последици врз друга активност, но не влијае на пазарната вредност. Надворешниот ефект може да биде или позитивен, кога се создаваат придобивки надвор од сферата на дејствување, или негативен, кога се соодаваат трошоци од пазарните активности.

Оддржлив развој во земјоделството?

Оддржливиот земјоделски развој вклучува три главни цели:

- *грижа за заштита на животната средина,*
- *профитабилност на фармите и*
- *земјоделски заедници во развој (рурални средини).*

Политика за развој на руралните средини

Политика за развој на руралните средини

- ▶ **Важноста на политиката за развој на руралните средини**
 - ▶ Во ЕУ 90% од територијата се рурални области и таму живее повеќе од 50% од популацијата!
 - ▶ За да се заштитат руралните области не е доволно само земјоделството.
- ▶ **Ова е национална политика на законската рамка и приоритетите на ЕУ!**
 - ▶ Во 2005, беше донесена регулатива на Советот бр. 1698/2005 за развој на руралните средини
 - ▶ ЕУ ги ко-финансира националните програми со значајни средства.
 - ▶ Со регулативата на ЕУ поставени се и видовите на мерки.
 - ▶ Сет од обврзувачки и комплексни правила за програмирање и имплементација на мерките.
- ▶ **Цели на политиката:**
 - ▶ Зголемена конкуренција во секторот на земјоделството
 - ▶ Подобрување на состојбата на животните средини и руралните области
 - ▶ Подобрување на егзистенцијата и економската разновидност во руралните области

Процес на прилагодување на македонската земјоделска политика кон ЗЗП

- ▶ **Земја пристапничка во ЕУ мора да направи промени (сакала или не, порано или подоцна, подобро е што е можно побрзо), во правниот систем, институциите, политиката, вредностите и концептот на земјоделството.**
- ▶ **Неопходни се радикални реформи, стратешки планови и аналитичка поддршка:**
 - ▶ да не се потцени значајноста и товарот на преговорите за пристапување во поглавјата земјоделство (11, 12 и 13);
 - ▶ пристапувањето е неопходен пат кој води кон модернизација на земјата и општеството...
 - ▶ треба да се направат големи жртви и напори...
- ▶ **Што всушност значат процесот на пристапување и задачите во земјоделството?**
- ▶ **Можеме ли да научиме нешто од претходното проширување?**

Агенда за пристапување (вообичаено)

- ▶ **1-2ра година: Апликација, прашања, мислење**
- ▶ **3-5та година: Почеток на преговори “надгледувања и состојба за преговори”**
 - ▶ надгледувања: аналитичка споредба на acquis (разлики, постапка на регулирање, преговарачки цели))
 - ▶ состојба за преговори; обврски за имплементација (Национален план за усвојување на acquis), малцински барања во однос на потценување и транзициони периоди, ништо поврзано со квоти и финансиски работи.
- ▶ **6та година: “Краен финансиски процес”**
 - ▶ финансиска состојба на ЕУ
 - ▶ политичко договарање за проширување
 - ▶ технички средби на контингенти, развој на руралните области, дополнителни плаќања
- ▶ **7-8ма година: Подготовки за пристапување**